

POSTANOWIENIE

Dnia 20 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania Ł. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Białymstoku
o zwrot nienależnie pobranego świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 20 listopada 2024 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach
z dnia 15 marca 2023 r., sygn. akt III Ua 2/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. r. pr. W. M. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Suwałkach 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej Ł.K. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, przy czym kwotę tę należy podwyższyć o kwotę podatku od towarów i usług (VAT).**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z 15 marca 2023 r. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w Suwałkach z 16 listopada 2022 r. i ustalił, że Ł. K. miał prawo do zasiłku chorobowego wypłaconego za okres od 7 czerwca 2020 r. do 2 listopada 2020 r. oraz do świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 3 listopada 2020 r. do 30 kwietnia 2021 r. i nie jest zobowiązany do zwrotu

nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego i zasiłku chorobowego wraz z odsetkami w łącznej kwocie 42.070,20 zł.

Sąd Okręgowy za oczywiste przyjął, że 5 października 2019 r. za pośrednictwem Internetu Ł. K. zawarł z T..pl z/s w W. umowę dzierżawy powierzchni reklamowej w celu rozpowszechniania przez T.pl reklam i narzędzi sprzedażowych w zamian za wynagrodzenie w postaci czynszu dzierżawnego, zgodnie z Regulaminem programu partnerskiego. Otrzymał za to wynagrodzenie, które było ruchome i obejmowało kwoty: 1.170 zł, 1.366 zł, 228 zł, 220 zł, 948,51 zł, 2.800,43 zł, 2.059,25 zł, 2.287,30 zł, 870 zł, 605 zł. Umowa ta została zawarta kilka miesięcy przed wystąpieniem u niego niezdolności do pracy i przyznania mu prawa do zasiłku chorobowego (7 czerwca 2020 r.). Z poczynionych w sprawie ustaleń, uzupełnionych przez Sąd Okręgowy o wyjaśnienia odwołującego złożone na rozprawie apelacyjnej 15 marca 2023 r. wynika, że otrzymywane przez niego wynagrodzenie stanowiło prowizję za założenie konta bankowego oraz korzystanie z produktów banku - pożyczek, kredytów.

Sąd Okręgowy, analizując materiał dowodowy, doszedł do wniosku, że wnioskodawca wykorzystywał zwolnienie lekarskie oraz zasiłek rehabilitacyjny w spornych okresach zgodnie z ich celem, a realizowanie przez niego umowy dzierżawy powierzchni reklamowej i uzyskiwane wynagrodzenie, nie stanowiło „pracy zarobkowej” o której mowa w art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej. Przede wszystkim umowa nie była dodatkową formą zarobkowania, gdyż okoliczności związane z jej zawarciem wynikały z zawarcia przez odwołującego się umowy kredytu. Ponadto wysokość wynagrodzenia była uzależniona od ilości „kliknięć”, które odwołujący wykonywał, a te czynności nie wymagają szczególnego wysiłku i czynności te w dzisiejszych czasach są na tyle powszechne i związane ze zwykłym codziennym np. korzystaniem z urządzeń typu smartfon czy laptop, że w sytuacji nawet niezdolności do pracy związane z kontuzją, pewnego rodzaju unieruchomieniem, ubezpieczony w ramach choćby „zabicia czasu” klika w różne linki na przeglądanych stronach internetowych czy portalach internetowych. Trudno również wymagać, aby w sytuacji wystąpienia u ubezpieczonego niezdolności do pracy, zarzucił on na czas zwolnienia lekarskiego wszelką działalność. Świadczenia z ubezpieczenia społecznego nie są uwarunkowane zaprzestaniem pełnym

jakiegokolwiek działalności. Trudno bowiem, aby w związku z wystąpieniem niezdolności do pracy odwołujący zerwał wszelkie umowy i zaprzestał korzystania z Internetu. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku II USKP 163/21, art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej nie wprowadza jakichkolwiek kryteriów jego zastosowania odnoszących się do poziomu uzyskiwanych przychodów (dochodów) ubezpieczonego, pobierającego zasiłek chorobowy z tytułu niezdolności do pracy, które mogłyby wyłączać jego zastosowanie. Odmowa zastosowania tego przepisu pozostawiona jest zatem ocenie sądów rozpoznających konkretne sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych. Decydujące znaczenie ma bowiem kontekst sytuacyjny. Zdaniem Sądu sytuacja odwołującego i okoliczności zawarcia i realizowania umowy z firmą T.pl, nie daje podstawy do pozbawienia go prawa do zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego za sporne okresy. Umowa z firmą T.pl została zawarta jeszcze znacznie przed powstaniem u odwołującego się niezdolności do pracy i już w trakcie zwolnienia lekarskiego korzystał z profitów, które wcześniej przyniosła. W trakcie więc zwolnienia lekarskiego nie wkładał dużego wysiłku w celu ich pozyskania, pozostając w tym czasie w domu, w obliczu czego trudno też mówić, aby zwolnienie lekarskie wykorzystał niezgodnie z jego przeznaczeniem. Uzyskiwał zatem profity niejako z prawa do nich wcześniej powstałego.

Powyższy wyrok został zaskarżony skargą kasacyjną organu rentowego, w której wniesiono o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

W sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ §1 pkt 1 k.p.c.), a mianowicie konieczność rozstrzygnięcia istotnej wątpliwości natury prawnej następującej treści:

1) Czy na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych dopuszczalne jest posługiwanie się wykładnią funkcjonalną - przy ocenie prawidłowości decyzji organu rentowego pozbawiającej ubezpieczonego prawa do zasiłku chorobowego na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy z 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa - polegającą na uznaniu, że w przypadku podejmowania w okresie orzeczonej niezdolności do pracy aktywności zarobkowej na podstawie umowy cywilnoprawnej,

pozbawienie prawa do zasiłku chorobowego za okres niezdolności do pracy, w czasie którego podejmowana była taka aktywność, uzależnione jest od uzyskania z tego tytułu wyłącznie dochodu przekraczającego poziom minimum socjalnego (życiowego)?

2) Czy na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych uprawniona jest taka wykładnia funkcjonalna przepisu art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, w świetle której zakaz wykonywania pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy dotyczy wyłącznie pracy wykonywanej w oparciu o stosunek prawny, stanowiący podstawę objęcia obowiązkiem ubezpieczeń społecznych, w tym ubezpieczenia chorobowego, czy także w oparciu umowy stanowiące dodatkowe źródło zarobkowania?

3) Czy wykonywanie w okresie orzeczonej niezdolności do pracy cywilnoprawnej umowy dzierżawy powierzchni reklamowej, polegającej na otwieraniu za pośrednictwem konta założonego na platformie internetowej serwisu finansowego rachunków bankowych i zaciąganiu pożyczek, przeprowadzaniu kampanii reklamowych, a następnie akceptowaniu wygenerowanego przez system rachunku z tytułu dokonania w/w czynności stanowi wykonywanie pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy, o której mowa w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa?

W sprawie zachodzi potrzeba wykładni przepisu, którego wykładnia budzi poważne wątpliwości, a także rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ §1 pkt 2 k.p.c.). W zakresie pojęcia wykonywania pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy oraz zakresu obowiązującego w tym okresie zakazu pracy zarobkowej w orzecznictwie sądowym ukształtowały się dwa nurty: rygorystyczny (wyłączający możliwość jakiegokolwiek aktywności zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy) oraz liberalny (dopuszczający wyjątki od zakazu aktywności zarobkowej). Aktywność zarobkowa odwołującego polegająca na uzyskiwaniu dochodu z prowizji za zakładanie kont i zaciąganie pożyczek online za pośrednictwem konta założonego na platformie T.pl stanowi specyficzny charakter działalności przynoszącej dochód, która na tle wykładni i stosowania

przepisu art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa nie była przedmiotem analizy przez judykaturę i piśmiennictwo prawdopodobnie z uwagi na fakt, że jest to jedna z nowszych form uzyskiwania dochodu. Aktywność tego rodzaju nie jest aktywnością motywowaną ważnym interesem społecznym czy publicznym. Nie ma też podstaw do twierdzenia, że zaniechanie powstrzymania się od tej aktywności przynoszącej dochód nie mogło czy nie musiało mieć miejsca z uwagi na ważną i pilną potrzebę. Nasuwa się też uzasadniona wątpliwość czy na tle stosowania przepisu art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa dopuszczalne jest stosowanie wykładni funkcjonalnej - tak jak to uczynił Sąd II instancji - polegającej na uznaniu, że uzyskiwanie dochodu w wysokości, która nie gwarantuje minimum życiowego, nie stanowiąc ekwiwalentu dla zasiłku chorobowego, nie może prowadzić do utraty prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby.

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ §1 pkt 4 k.p.c.) z uwagi na dopuszczenie się przez Sąd II instancji mającego istotny wpływ na wynik niniejszego postępowania naruszenia przepisów prawa procesowego, a mianowicie przepisów art. 368 § 2 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 25 § 1 k.p.c. i art. 20 k.p.c. i art. 373¹ zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 398² § 1 zd. 1 k.p.c. polegające na zaniechaniu sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia oraz wydania postanowienia ustalającego wartość przedmiotu zaskarżenia w sprawie, w której dopuszczalność skargi kasacyjnej uzależniona jest od tego czy wartość przedmiotu zaskarżenia oraz od której to wartości powinna być ustalana wysokość kosztów zastępstwa procesowego profesjonalnego pełnomocnika, pomimo zgłoszenia takiego wniosku w odpowiedzi na apelację oraz błędnego wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia w apelacji przez pełnomocnika z urzędu w osobie radcy prawnego i nadaniu biegu wadliwej apelacji. Uzasadnieniem oczywistej zasadności wniosku o przyjęcie niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania jest również nadanie biegu sporządzonej przez pełnomocnika w osobie radcy prawnego apelacji dotkniętej brakiem formalnym w postaci braku sformułowania w niej zarzutów apelacyjnych oraz braku ich uzasadnienia w apelacji. Tym samym Sąd II instancji dopuścił się

mającego wpływ na wynik niniejszego postępowania naruszenia przepisów art. 373¹ zd. 1 k.p.c. w zw. art. 130^{1a} §1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 368 §1 pkt 2 i 3 k.p.c. polegającego na zaniechaniu zwrócenia stronie sporządzonej przez pełnomocnika z urzędu w osobie radcy prawnego apelacji dotkniętej brakami formalnymi, które uniemożliwiały nadanie sprawie biegu. Zaniechanie to doprowadziło do nadania biegu wadliwej apelacji oraz wyręczenia profesjonalnego pełnomocnika w sformułowaniu zarzutów apelacyjnych, a w konsekwencji naruszenia przez Sąd zasady równości stron postępowania, zasady obiektywizmu i bezstronności.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną wniesiono o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej - w razie przyjęcia jej do rozpoznania; przyznanie rzecz kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W kontekście podnoszonego istotnego zagadnienia prawnego należy podkreślić, że wykładnia funkcjonalna przepisów prawa nie może mieć charakteru prawotwórczego i wprowadzać kryterium, czyli warunku, którego nie wprowadził sam ustawodawca. Zaznaczyć należy, że gdyby ustawodawca uznał taki warunek za potrzebny, to by został wprowadzony do przepisu prawa. Z tego powodu, podana w zagadnieniu sytuacja faktyczna, czyli dzierżawa powierzchni reklamowych i uzyskiwane z tego dochody w trakcie orzeczonej niezdolności do pracy, mogą być oceniane w aspekcie naruszenia art. 17 powoływanej ustawy, lecz Sąd Najwyższy nie może zastępować ustawodawcy. W sformułowanym zagadnieniu prawnym a zarazem w kontekście całej sprawy decyduje wykładnia

pojęcia „pracy zarobkowej” i zastosowanie przepisu w indywidualnej sprawie, co ustrojowo należy do Sądu powszechnego, który samodzielnie dokonuje wykładni prawa. Tym samym wykonywanie w okresie orzeczonej niezdolności do pracy, cywilnoprawnej umowy dzierżawy powierzchni reklamowej, polegającej na otwieraniu za pośrednictwem konta założonego na platformie internetowej serwisu finansowego rachunków bankowych i zaciąganiu pożyczek, przeprowadzaniu kampanii reklamowych, a następnie akceptowaniu wygenerowanego przez system rachunku z tytułu dokonania w/w czynności nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego i to niezależnie od tego czy dochody przekraczają poziom minimum socjalnego, czy stanowią główne czy dodatkowe źródło zarobkowania. Problem nie wykracza poza zwykłą wykładnię i stosowanie prawa. Podnoszone wątpliwości rozwiewane być powinny w drodze ustaleń sądu, w kontekście oceny czy składają się na wykonywanie „pracy zarobkowej” w trakcie orzeczonej niezdolności do pracy.

Podobnie należy ocenić przesłankę, która została sformułowana w oparciu o art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. W ramach dokonywanej oceny nie stwierdza się, która metoda wykładni jest prawidłowa, gdyż co do zasady przedmiotem zainteresowania tej podstawy jest sam przepis prawa, a nie jego zastosowanie. Zwykła wykładnia prawa nie składa się na tę podstawę przysądu, gdyż znaczenie ma dopiero kwalifikowana potrzeba wykładni wynikająca z poważnych wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie sądów. Natomiast kontrola stosowania przepisu to sfera zarzutu podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.), która nie jest oceniana przez Sąd Najwyższy na etapie przysądu. Zaznaczyć także należy, że nie ma rozbieżności w orzecznictwie na tle stosowania art. 17 ustawy. W przeciwnym razie Sąd Najwyższy z urzędu podjąłby uchwałę dla ujednolicenia orzecznictwa. Rygorystyczne czy też liberalne – jak twierdzi skarżący – podejście sądów do oceny „aktywności zawodowej” przejawia się na tle różnych stanów faktycznych i różnych okoliczności towarzyszących stosowaniu art. 17, dlatego powinno być łączone z ustaleniami poczynionymi w sprawie. W sprawie ustalono, że analizowany sposób „zarobkowania” dotyczył umowy, która została zawarta kilka miesięcy przed wystąpieniem u ubezpieczonego niezdolności do pracy i przyznania mu prawa do zasiłku chorobowego (7 czerwca 2020 r.). Z poczynionych w sprawie

ustaleń, uzupełnionych przez Sąd Okręgowy o wyjaśnienia odwołującego, złożone na rozprawie apelacyjnej 15 marca 2023 r., wynika, że otrzymywane przez niego wynagrodzenie stanowiło prowizję za założenie konta bankowego oraz korzystanie z produktów banku - pożyczek, kredytów. W takiej sytuacji nie można bez wątpliwości potwierdzić stanowiska organu rentowego, że była to „praca zarobkowa”.

Skarga kasacyjna nie jest też oczywiście uzasadniona. Podnoszone w tym zakresie naruszenie procesowe może odnieść skutek tylko wtedy, gdy ma wpływ na wynik sprawy, taki warunek wynika z 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. O wyniku w sprawie decyduje prawo materialne. Wskazane przez skarżącego czynności dotyczące postępowania apelacyjnego nie podważają zaskarżonego wyroku (rozstrzygnięcia materialnego). Nie stanowią zatem podstawy do stwierdzenia, że spełnia się szczególna podstawa przysądu z art. 398⁹ §1 pkt 4 k.p.c. Brak oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia nie był podstawą do odrzucenia apelacji przez Sąd Apelacyjny w tej sprawie. Nie można nie zauważyć, że po uchwale III UZP 2/16 z 20 lipca 2016 r. prawodawca zmienił rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych i adwokatów w (§ 9 ust. 2), w ten sposób, że sprawy o podleganie ubezpieczeniom społecznym mają stawkę ryczałtową, a więc niezależną od wpz, co tłumaczy, iż brak oznaczenia wpz nie jest bezwzględną podstawą odrzucenia apelacji, dlatego nadal aktualne jest stanowisko, że odrzucenie apelacji z powodu nieuzupełnienia braków formalnych w wyznaczonym terminie dotyczy tylko takich braków, które uniemożliwiają nadanie apelacji prawidłowego biegu. Co do braku wpz, to obecnie pozwany w skardze kasacyjnej wskazuje na wpz w kwocie 42.071 zł, dlatego sprawa na etapie apelacji musiała mieć swoją wpz. Natomiast brak „*wyraźnie sformułowanych zarzutów apelacyjnych*” również nie stanowiłby przeszkody procesowej do rozpoznania apelacji, jako że sąd drugiej instancji nadal rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, co nie oznacza, że tylko w graniach zarzutów apelacji (art. 378 § 1 k.p.c.).

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie § 15 ust. 2, § 16 ust. 4 pkt 2, § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia

przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu.

l.n

[a.ł]